

2004 Yılında Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Beyanı

Osman Nuri LİSAN

Vergi Denetmen Yardımcısı

I- GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. Maddesinde menkul sermaye iradının tanımı şöyle yapılmıştır. "Sahibinin ticari, zırai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

Menkul Sermaye iradının vergilendirilmesi ve beyanı gelir vergisine tabi diğer kazanç ve iratlar arasında en karmaşık olanıdır. Ülkemizde özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde bireylerin birikimlerinin eriyip gitmemesi, yastık altı diye tabir edilen paranın piyasalardan çekilmesinin önlenmesi, milli paradan kaçışın önüne geçilmesi, sermaye birikiminin sağlanması, devletin borçlanma gereksinimleri gibi sebeplerle menkul sermaye iratlarında kalıcı ve geçici istisnalar ihdas edilmiştir.

Gelir vergisinde temel esas yıllık beyanname ile beyandır. Mükellefler bir yılda çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirleri toplayarak yıllık beyanname ile beyan ederler ve artan oranlı gelir vergisi tarifesine göre vergilendirilirler. Yıllık beyandan sapma olarak vergilendirilmesinde güçlük bulunan mükellef ve gelir grupları için ise tevkifat usulü-

le vergilendirme kabul edilmiştir. Menkul sermaye iratlarının bir kısmının Gelir Vergisi tevkifatına tabi olması, bir kısım menkul sermaye iratlarında tevki-
fatın bulunmaması, menkul sermaye iratları için çok farklı yapılarda istisnala-
rın bulunması menkul sermaye iratlarının beyanlarının karmaşık bir hal
almasına sebep olmuştur. Kanun koyucu bu karmaşayı yaratırken menkul
sermaye iradı sahiplerinin bir kısmının hiç bir şekilde elde ettiği gelirleri, be-
yan etmesini istememiş, bir kısmının ise çok yüksek tutarlarda elde ettikleri
gelirlerin ancak küçük bir tutarını beyan etmesini istemiş, bir kısım menkul
sermaye iradı sahiplerine ise böylesine müşfik davranmamıştır.

II- MENKUL SERMAYE İRADININ TANIMI:

Menkul sermaye iradının tanımı Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. Maddesin-
de şöyle yapılmıştır

"Sahibinin ticari, zırai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya
para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği
kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar menkul sermaye iradıdır.

75. maddenin birinci fıkrası menkul sermaye iradının genel bir tanımını
yapmış olup bir gelirin menkul sermaye iradı sayılabilmesi için;

**- Elde edilen iradın, sahibinin ticari, zırai veya mesleki faaliyetinin dışında
elde edilmiş olmalıdır.**

Nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerin ticari, zırai veya
mesleki faaliyet çerçevesinde kullanılması sonucu faiz, kira, kar payı vb. el-
de edildiğinden, elde edilen bu gelirler ticari, zırai ve mesleki kazancın bir un-
suru sayılacak ve ticari, zırai veya mesleki kazanç olarak değerlendirilecektir.

**- İradın nakdi sermaye veya para ile temsil edilen hisse senedi, tahvil, ha-
zine bonusu, mevduat, sertifika vb değerlerden elde edilmelidir.**

**- Elde edilen irat, faiz, kira, kar payı veya benzeri şekildeki gelirlerden ol-
malıdır.**

Bahsi geçen kira ile yukarıda ifade edilen nakdi sermayenin veya menkul
kıymetin artı değeri dışında, kiralanması karşılığında elde edilecek gelirin
vergilendirilmesi amaçlanmaktadır.

III-KAYNAĞINA BAKILMAKSIZIN MENKUL SERMAYE İRADİ SAYI- LAN UNSURLAR

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.Maddesinin ikinci fıkrasında aşağıda yazılı irat-

ların kaynağı ne olursa olsun, maddenin ilk fıkrasında ki, tanıma uymasa dahi menkul sermaye iradı oldukları hüküm altına alınmış olup bu iratlar şunlardır;

1-Her Nevi Hisse Senetlerinden Kar Payları (Kurucu Hisse Senetleri Ve Diğer İntifa Senetlerine Verilen Kar Payları Ve Pay Sahiplerine Hazırlık Dönemi Faizi Olarak Veya Başka Adlarla Yapılan Her Türlü Ödemeler İle Sermaye Piyasası Kanunu'na Göre Kurulan Yatırım Fonları Katılma Belgelerine Ödenen Kar Payları Dahil) (GVK 75/1)

Hisse senedi, anonim şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komanditer sermayelerinin belli bir oranını temsilen kanuni şekillere uygun olarak düzenledikleri kıymetli evraklar olup, sahiplerine belli oranda ortaklık hakkı sağlarlar.

Başlıca hisse senetleri; adi, kurucu ve intifa senetleridir. Hisse senetleri nama veya hamiline yazılı olarak çıkartılır. Hisse senetleri sahibine her türlü ortaklık haklarından yararlanma hakkı verir.

Bu haklar:

- Şirket karından pay alma hakkı,
 - Şirket yönetimine katılma hakkı,
 - Şirket genel kurulunda oy kullanma hakkı,
 - Rüçhan hakkı,
 - Tasfiyeden pay alma hakkı,
 - Şirket faaliyetleri hakkında bilgi alma hakkı
- şeklinde sıralanabilir.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin, kolektif şirketlerde olduğu gibi şirket alacaklılarına karşı sınırsız sorumlu olan komandite ve anonim şirketlerde olduğu gibi şirket alacaklılarına taahhüt ettikleri sermaye payı ile sorumlu olan komanditer ortaklar olmak üzere iki tür ortakları vardır. Komandite ortakların, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketten aldıkları kar payları onların şahsi ticari kazancı hükmündedir. Bu bent kapsamında, komanditer ortakların eshamlı komandit şirketten aldıkları kar payları menkul sermaye iradidir.

Ayrıca pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar paylarında menkul sermaye iradidir.

SPK ya göre kurulan ve yatırım fonu katılma belgesi çıkaran yatırım ortaklıkları şunlardır:

- Menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları
- Risk sermayesi yatırım fon ve ortaklıkları
- Gayrimenkul yatırım fon ve ortaklıkları

Yatırım fonu katılma belgesi çıkaran yatırım fonlarının kar payı dağıtım-ları söz konusu değildir.Fon katılma belgeleri piyasada alınıp satılabilmekte-dir.Alış ve satış tarihleri arasındaki değer, fonun değerini oluşturmaktadır.Ka-tılma belgesi sahiplerine hisse senetlerinde olduğu gibi dönem sonlarında kar dağıtımı söz konusu olmadığından kar veya zarar ancak katılma belgelerinin elden çıkarılması halinde söz konusu olmaktadır.Katılma belgelerinin elden çıkarılması ya katılma belgesini çıkaran fona geri iadesi ya da üçüncü kişi-le re satışı şeklindedir. Katılma belgelerinin fona iadesinden elde edilen gelir-ler bu bent kapsamında menkul sermaye iradidir. Katılma belgelerinin üçün-cü kişilere satışından elde edilen gelirler ise GVK mük. 80/1. maddesi kapsa-mında değer artış kazancıdır.

2-İştirak Hisselerinden Doğan Kazançlar (Limited Şirket Ortaklarının, İş Ortaklıklarının Ve Komanditerlerin Kar Payları İle Kooperatiflerin Dağıttıkları Kazançlar Bu Zümreye Dahildir. Kooperatiflerin Ortakları İle Yaptıkları Muamelelerden Doğan Karların Ortaklara Kooperatifle Yaptıkları Muameleler Nispetinde Tevzi Kazanç Dağıtımı Sayılmaz.) (GVK 75/2)

Gelir Vergisi kanunu'nun 75. Maddesinin ikinci bendinde iştirak hisselerin-den doğan kazançların menkul sermaye iradı olduğu belirtilmiş ancak iştirak hisselerinin tanımı yapılmamıştır. Parantez içi hükmünde ise nelerin iştirak hisseleri olduğunu sayılmıştır. Buna göre, Limited şirket ortaklarının, iş ortak-lıklarının ve komanditerlerin kar payları ile kooperatiflerin dağıttıkları kazanç-lar menkul sermaye iradidir.

Kooperatiflerin, ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan kazançları yi-ne ortaklarına, kooperatifle yaptıkları işlemler oranında dağıtılmasına risturn denilmektedir.Risturnler 75. Maddenin 2. Bendinin parantez içi hükmü nede-niyle menkul sermaye iradı olarak kabul edilmemiştir.

İkinci bendin içinde geçen komanditerin kar paylarından kasıt, adi koman-dit şirketlerden komanditer ortakların aldıkları kar paylarıdır.Zira eshamlı ko-mandit şirketlerin komanditer ortaklarının aldıkları kar payları hisse senedi

olup, bu hisse senetleri 75. maddenin 1.bendi kapsamında menkul sermaye iradidir.

3-Kurumların İdare Meclisi Başkan Ve Üyelerine Verilen Kar Payları (GVK 75/3)

Temettü ikramiyesi olarak da adlandırılan bu gelirler, 1981 öncesi ücret olarak vergilendirilmekte iken , 2361 sayılı kanunla gelir vergisi kanununda yapılan değişiklikten sonra menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır. Şirketler, yönetim kurulu başkan ve üyelerine, ana sözleşmede hüküm bulunması halinde ana sözleşmeye göre ya da şirket genel kurulunda karar alınması suretiyle yönetim kurulu başkan ve üyelerine kar payı verilebilirler. Bu kar payları kurumların vergilendirilmiş karlarından dağıtılmış olmaları sebebiyle menkul sermaye iradı olarak kabul edilmişlerdir.

4-Kurumlar Vergisi Kanunu Uyarınca Yıllık Veya Özel Beyanname Veren Dar Mükellef Kurumların İndirim Ve İstisnalar Düşülmeden Önceki Kurum Kazancından Hesaplanan Kurumlar Vergisi Düşüldükten Sonra Kalan Kısım. (GVK 75/4)

Bilindiği gibi 4842 sayılı kanunla, vergi kanunlarında önemli değişiklikler yapılmıştır. 4369 sayılı kanunla kurumların kazançları üzerindeki gelir vergisi tevkifatı kazancın dağıtılıp dağıtılmadığı, kazancın istisna kazançlardan olup olmadığı ve kar dağıtımı yapan kurumun halka açık olup olmadığına göre yapılmaktaydı. 4842 sayılı kanunla kurum kazançları üzerinden yapılan gelir vergisi tevkifatını düzenleyen Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b maddesi yeniden düzenlenmiş ve tevkifat kar paylarının dağıtım aşamasına kaydırılmıştır. İstisna kazançlar üzerinden tevkifat uygulamasınada son verilmiş ve %10 oranında tek bir tevkifat oranı kabul edilmiştir. Ayrıca vergiler üzerinden %10 hesaplanan fon payı uygulaması da kaldırılmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94/6-b maddesinde yapılan değişikliklere paralel olarak 24.04.2003 tarihinden geçerli olmak üzere 4842 sayılı kanunla, GVK' nun 75/4 maddesinin parantez içi hükmü olan Kurumlar Vergisi kanunu'nun 8. maddesinin 1.bendinde yazılı kazançlar (iştirak kazancı) hariç ve fon payı ibareleri kanun metninden çıkartılmıştır.

Dar mükellef kurumların indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazancından kurumlar vergisinin düşülmesinden sonra bulunan tutar menkul sermaye iradidir. Bu tutar üzerinden 4842 sayılı kanun öncesi dağıtılsın ve-

ya dağıtılmasın Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinde %15 gelir vergisi tevkifatı yapılmaktaydı. Artık sadece dar mükellef kurumların elde ettiği kazançların ana merkeze aktarıldığı zaman ,aktarılan bu tutar üzerinden %10 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Gelir Vergisi Kanunun 75.maddesinin 4.bendinde düzenlenen bu menkul sermaye iradında tevkifatın, ana merkeze aktarılma zamanına kaydırılmasından amaç, dar mükellef kurumların yabancı sermaye getirerek Türkiye de elde ettikleri gelirleri, mümkün olduğu kadar Türkiye'de de değerlendirmelerini sağlamak olsa gerekir. 4842 sonrası, GVK 75/4 maddesi uyarınca menkul sermaye iradı sayılan tutar üzerinden GVK 94/6- iii 'ye göre yapılacak gelir vergisi tevkifatına ilişkin basit bir örnek verelim.

Merkezi Almanya'da olan dar mükellef bir kurumun 2004 yılında Türkiye'de elde ettiği kurum kazancı 120 milyar TL dir.Bu kazancın 30 milyarı TL si Tam mükellef kurumdaki alınan kar payları oluşturmaktadır.Ayrıca dar mükellef kurumun 2004 yılında 30 milyar TL de yatırım indirimi vardır.Elde edilen kazancın % 50 sini dönem sonunda ana merkeze aktarılmasına karar verilmiştir.

1	Kurum kazancı	120.000.000.000
2 2	İstisna ve indirimler	
	-İştirak kazancı istisnası 30.000.000.000	
	-Yatırım indirimi 30.000.000.000	60.000.000.000
3	Kurumlar vergisi matrahı (1-2)	60.000.000.000
4	Kurumlar vergisi (3x % 30)	18.000.000.000
5	GVK 75/4 Göre Menkul sermaye İradı (1-4)	102.000.000.000
6	Gelir Vergisi Tevkifat Matrahı (5x % 50)	51.000.000.000
7	Gelir vergisi Tevkifatı (6x % 10)	5.100.000.000

5-Her Nevi Tahvil Ve Hazine Bonosu Faizleri İle Toplu Konut İdaresi Ve Özelleştirme İdaresi'nce Çıkarılan Menkul Kıymetlerden Sağlanan Gelirler (Döviz Cinsinden Yahut Döviz, Altına Veya Başka Bir Değere Endeksli Menkul Kıymetlerin İtfası Sırasında Oluşan Değer Artışları İrat Sayılmaz.) (GVK 75/5)

Tahvilin tanımı TTK.nun 420.maddesinde şöyle yapılmıştır. Anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri olarak tanımlanmıştır.

Anonim şirketlerden başka devlet, iktisadi kamu kuruluşları ve belediyeler gibi kamu tüzel kişileri de uzun vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için tahvil çıkarmaktadırlar.

Uygulamada rastlanılan tahvil türleri şunlardır:

- Devlet Tahvilleri-Özel Sektör Tahvilleri
- Primli Tahviller-Başabaş Tahviller
- Nama ve hamiline yazılı tahviller
- Paraya çevrilme kolaylığı olan tahviller
- Garantili ve garantisiz tahvilleri
- Sabit ve değişken faizli tahviller
- İndeksli tahvilleri

Hazine bonusu, genel bütçe ödemelerinin zamanında yapabilmek, tahsilatın göstereceği mevsimlik dalgalanmalardan, ödemelerin olumsuz yönde etkilenmesini önlemek ve uygulanmakta olan para politikasını yönlendirmek amacıyla ilgili yıl bütçe kanunu ile Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu bakanlığa verilen yetki çerçevesinde mali yıl içinde ihraç edilecek miktarı bütçe kanunu ile tespit edilen, en fazla bir yıl vadeli olan ve devletin kısa vadeli borçlanma senedi olan bonolardır.

Ayrıca bankalar tarafından çıkarılarak halka arz edilen banka bonoları ile Sermaye Piyasası Kanunu'na göre menkul kıymet kabul edilen Finansman Bonoları'ndan elde edilen faizler, varlığa dayalı menkul kıymetlerden elde edilen gelirler bu bent kapsamında menkul sermaye iradı sayılmaktadır.

Tahvillerden ve Hazine Bonoları faizlerinden başka ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkartılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler de bu bent hükmünce menkul sermaye iradidir.

75/5. bendin parantez içi hükmüyle döviz cinsinden yahut döviz, altın veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları irat sayılmayacaktır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 76. maddesinde TL cinsinden ihraç edilen menkul kıymet için geçerli olan enflasyondan arındırma mekanizması yoluyla enflasyondan kaynaklanan gelirlerin vergilendirilmemesi ile döviz cinsinden veya döviz altın yada başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin değer artışların vergilendirilmemesi bu iki tür menkul kıymetlerde de vergilendirilmenin reel iratlar üzerinden yapılması ve bu şekilde eşitlik sağlanması amaçlanmıştır.

6-Her Nevi Alacak Faizleri (Adi, İmtiyazlı, Rehinli, Senetli Alacaklarla, Cari Hesap Alacaklarından Doğan Faizler Ve Kamu Tüzel Kişilerince Borçlanılan Ve Senede Bağlanmış Olan Meblağlar İçin Ödenen Faizler Dahil). (GVK 75/6)

Alacak faizleri kabul edilen menkul sermaye iratlarından uygulamada en sık karşılaşılanı ödünç para verme şeklinde faiz geliri elde edilmesidir. Bu ödünç para verme işinin sürekli veya geçici olmasına göre elde edilen gelirin mahiyeti değişecektir. Sürekli olarak ödünç para verme işiyle uğraşılması veya ödünç para verme işini ticari bir organizasyon şeklinde yapılması halinde elde edilen gelir ticari kazançtır. Ödünç para verme işinin sürekli olup olmasının en önemli kriteri yıl içerisinde ödünç para verme işinin birden fazla yapıp yapılmadığıdır. Belli bir süre tek bir kişiye verilen ödünç para karşılığında sağlanan faiz, menkul sermaye iradidir. Buna karşılık birden fazla kişiye ödünç para verme karşılığında sağlanan faiz ise ticari kazançtır. Bunun için birden fazla kişiye verilen borç paranın farklı kişilere tahsis edilen farklı sermayeden olması gerekmez. Ayrıca tek bir kişiye verilse dahi önceden saptanan süre uzatılarak yeniden faiz alınması, işlemin sürekli olarak nitelendirilmesi için yeterlidir.

Sürekli olarak ödünç para verme işinin meslek haline getirilmesi sonucu sağlanan alacak faizi ticari kazanç sayılacağından vergilendirilmesi çok daha farklı olacaktır. Ticari kazançlarda tahakkuk esası geçerli olduğundan ödünç verme işleminden elde edilen faiz, tahsil edilmese dahi tahakkuk ettiği yılın geliri sayılacaktır. Ayrıca ileride anlatılacağı üzere Gelir Vergisi Kanunu'nun 76. maddesindeki indirim oranı uygulamasından yararlanamayacaktır. Ödünç para verme işi sürekli yapıldığında aynı zamanda banka ve sigorta muameleleri vergisine de tabi olunacağından bu tür gelirler için gelir vergisi beyannamesi yanında gider vergileri bakımından da beyanname verilecektir.

Alacak faizinin menkul sermaye iradı sayılması için bir sözleşmeye dayanması zorunlu değildir. Alacak için faiz ödemesi mahkeme kararına veya kanun emrine dayanabilir. Bu durumlarda da elde edilen faiz menkul sermaye iradidir. Örneğin, kira gelirini vaktinde alamayan gayri menkul sahibinin dava yoluyla kanuni faiz alması hali Maliye Bakanlığının yayınladığı 25 nolu gelir vergisi sirkülerinde de belirtildiği gibi menkul sermaye iradidir. Yine Maliye Bakanlığı'na yapılan başvuruda kıdem tazminatlarının geç ödenmesi nedeniyle verilen faizlerin ne şekilde vergilendirileceği sorulmuş; Bakanlık

04.04.1997 gün ve B07.O.GEL.0.40/4061-20/14271 sayılı müktezasıyla Kıdem Tazminatının geç ödenmesi nedeniyle verilen faizin ücret değil alacak faizi olarak değerlendirilmesi gerektiğini bildirilmiştir.Yine

7-Mevduat Faizleri (Bankalara, Bankerlere, Tasarruf Sandıklarına, Tevdiat Kabul Eden Diğer Müesseselere Yatırılan Vadeli, Vadesiz Paralara Ödenen Faizler, Bunlar Dışında Kalan Kişi Ve Kuruluşlardan Devamlı Olarak Para Toplama İşi İle Uğraşanların Her Ne Şekilde Ve Ad Altında Olursa Olsun Toplanan Paralara Sağladıkları Gelirler Ve Menfaatler İle Bankalar Ve 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kurulan Aracı Kurumlar Arasındaki Borsa Para Piyasasında Değerlendirilen Paralara Ödenen Faizlerde Mevduat Faizi Sayılır. (GVK 75/7)

Mevduat faizleri, bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizlerdir. Kanun maddesi, yapılan bu tanımın daha da ötesine giderek mevduat faizi kapsamını genişletmiştir.Gelir Vergisi Kanunun 75.maddesinin 7.bendi ile devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların her ne şekil ve ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatleri de mevduat faizi sayılmıştır.

Dolayısıyla bankerlere yatırılan paralara ödenen faizlerle, devamlı para toplama işiyle uğraşanların (ikrazatçıların) topladıkları paralara sağladıkları gelir ve yararlar da mevduat faizi sayılmıştır.

Ayrıca 01.07.2002 tarihinden itibaren 4761 sayılı kanunun 1.maddesiyle borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizlerin de mevduat faizi olduğu belirtilmiştir.

Döviz tevdiat hesaplarından elde edilen faizler ve ana para şeklinde, döviz olarak tahsil edilmektedir. Döviz tevdiat hesaplarında elde edilen gelir döviz cinsinden alınan faizle sınırlıdır.Bu sebeple bunların ana paralarında oluşan kur farkları irat kabul edilmemiştir.

Tam mükellef bir kişinin yurt dışındaki bankalardan elde ettikleri mevduat faizleri, yurtdışında elde edilen gelir niteliğindedir.Bu yüzden bunlar üzerinde Türk Vergi Kanunlarına göre herhangi bir vergi tevkifatı yapılması mümkün olmadığından bu gelirlerin tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname ile menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerekir.Yurt dışından elde edilen faiz geliri yabancı para cinsinden olacağından elde edilen faiz gelirinin tutarı TC

Merkez Bankasınca belirlenen döviz alış kuru dikkate alınarak tespit edilir.

Türkiye ile mevduat fazinın elde edildiği ülke arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Antlaşması olup olmadığı hususu vergilendirmede dikkate alınmalıdır. Öte yandan faizin elde edildiği ülkede bu gelir nedeniyle herhangi bir vergi ödenmişse ödenen bu vergi, G.V.K.nun 123.maddesince Türkiye ödeyecek gelir vergisinden mahsup edebilecektir.

Kıyı/bankacılığı (Off shore) kapsamında elde edilen mevduat faizleri 227 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği uyarınca yurt dışında elde edilen gelir niteliğinde olduğundan ve Türk Vergi Kanunlarına göre herhangi tevkifat yapılmadığından tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname ile menkul sermaye iradı olarak beyan edilecektir.

8- Hisse Senetleri Ve Tahvillerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Bedeller (GVK 75/8)

Hisse senetleri ve tahvillerin satışından elde edilen gelirler diğer kazanç ve irad niteliğindedir. Bu bent kapsamında menkul sermaye iradı sayılan gelir, hisse senedi veya tahvillerin kendilerinin satışından değil vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeldir.

9- İştirak Hisselerinin Sahibi Adına Henüz Tahakkuk Etmemiş Kar Paylarının Devir Ve Temlik Karşılığında Alınan Para Ve Ayınlar (GVK 75/9)

İştirak hisselerinin devir ve temlik Gelir Vergisi Kanunun mükerrer 80. maddesinin 4. numaralı bendi uyarınca Değer Artış kazancıdır. Menkul sermaye iradı olarak kabul edilen iştirak hisselerinin henüz tahakkuk etmeden karın devir ve temlik karşılığı alınan para veya ayınlardır.

10- Her Çeşit Senetlerin İskonto Edilmesi Karşılığında Alınan İskonto Bedelleri. (GVK 75/10)

Nakit sıkıntısıyla bazen kişiler ellerinde bulundurdıkları poliçe ve bonoları iskonto ettirmektedir. Halk arasında senet kırdırma denilen bu işlem neticesinde elde edilen iskonto bedelleri, iskonto eden açısından kanunun 75. maddesinin 10. bendi hükmü uyarınca menkul sermaye iradı sayılmıştır.

11- Faizsiz Olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları İle Kar Ve Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığı Ödenen Kar Payları Ve Özel Finans Kurumlarının Kar Ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığında Ödenen Kar Payları (GVK 75/12)

Körfez yada islami bankacılık olarak bilinen bu sistemde gerçek kişiler tarafından vadeli, vadesiz Türk Lirası yada döviz olarak faizsiz yada kar ve za-

rara katılma hesabına yatırılan paralar, bu finans kurumlarınca değerlendirilmekte ve karşılığında kar payları verilmektedir.

191 nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği 75.maddenin 12.bendinde sayılan kar paylarının bir alacak hakkına dayanmakta olduğu ve bu nedenle vergi uygulamasında faiz kabul edileceği, bu kar paylarının, kurumlardan alınan kar payları içinde değil, faizlerin dahil olduğu menkul sermaye iratlarının tabi bulunduğu hükümlere göre vergilendirileceği belirtilmiştir.

Türk Parasının Kıymetinin Korunması hakkında 32 sayılı kararın 26.maddesinde anonim şirketlerin, Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin almak şartıyla ihraç ve ödeme şartları ve haiz olacakları diğer nitelikleri adı geçen kurulca belirlenecek kar ve zarara katılma hakkı veren menkul kıymetler (kar ve zarar ortaklığı belgeleri) çıkarabilecekleri hükmüne bağlanmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu bu yetkisine dayanarak yayınladığı Seri III No:11 nolu "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı kararda öngörülen Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri çıkarılmasına dair tebliğ "de söz konusu belgelerin ihraç edilme usul ve esasları ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri, anonim şirketlerin çalışma alanına giren tüm faaliyetlerin gerektirdiği finansman ihtiyacını karşılamak üzere kar veya zarara ortak olmak üzere çıkardıkları bir tür menkul (Finansal) varlıktır.

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri hem hisse senetlerine hem de tahvile benzerdir. Bu belge sahibine kara veya zarara katılma hakkı vermekle birlikte hisse senedi değildirler. Sahiplerine şirket yönetimine katılma ve oy kullanma hakkı vermezler.Kar ve zarara katılma belgeleri vadeli olup vade sonunda bedelleri geri ödenir.

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri tahvile de benzemekle beraber, Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerini tahvilden ayıran en önemli özellik, bu belgeleri çıkaranların herhangi bir faiz ödeme yükümlülüklerinin olmayışdır. Kar elde edilmesi halinde kar payı verilir. Zarar olması halinde ise bu zarar, Kar ve Zarar Ortaklığı Belgelerinin nominal bedelinden düşülerek ödeme, kalan tutar üzerinden yapılır.

GVK'nun 75.maddesinin 12.bendinde. Özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kazanç payları da menkul sermaye iradı sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

12- Bu Maddenin 2.Fıkrasının 5 Numaralı Bendinde Yer Alan Menkul Kıymetlerin Geri Alım Veya Satım Taahhüdü İle İktisap Veya Elden Çıkarılması Karşılığında Sağlanan Menfaatler. (GVK 75/14)

Son yıllarda ülkemizde gelişen finansman araçlarından bir tanesi de repo işlemleridir. Repo işlemlerinden elde edilen kazançlar bu bent hükmünce menkul sermaye iradidir.

Repo, menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satımı, ters repo ise menkul kıymetlerin geri satma taahhüdü ile alımını ifade eder.

Repo, ellerinde menkul kıymet bulunan ve nakit paraya ihtiyaç duyan (genellikle kısa vadeli) kişi yada kuruluşların söz konusu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mevcut menkul kıymetlerini belli bir fiyat üzerinden ve önceden saptanan bir vade sonunda geri almayı taahhüdü olarak tanımlanabilir.

Repo ve ters repo işlemlerini, Sermaye Piyasası Kanununun 34.maddesince faaliyet izni almış bankalar ile sermaye piyasası mevzuatına göre faaliyette bulunan, sermaye piyasası araçlarını ihraç ederek halka arz edilmeksizin veya halka arz edilerek satışına ve daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık etmeye yetkili aracı kurumlar yapabilir.

Repo ve ters repo işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler, Gelir Vergisi Kanunu 75.maddesinin 2.fıkrasının 5.bendinde düzenlenen menkul kıymetler olup bunlar;

- Devlet Tahvilleri
- Hazine Bonoları
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar
- Kamu Ortaklığı İdaresi, Toplu Konut İdaresince ve Özelleştirme İdaresince ihraç edilen borçlanma senetleriyle mahalli idareler ve bunların ilgili oldukları idare, işletme ve kuruluşlarının kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri
- Varlığa dayalı menkul kıymetler dahil olmak üzere menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsaya tescil edilmiş olan borçlanma senetleri

Hazine müsteşarlığı tarafından uluslararası piyasalarında ihraç edilen yabancı para cinsinden tahviller (eurobond) Türkiye' de faaliyet gösteren ban-

kalarca repo ve ters repo işlemlerine konu edilemeyeceği Hazine müsteşarlığı görüşü çerçevesinde karar verilmiştir.

Repo ve Ters repo işlemleri esas itibariyle günün faiz koşullarında bir borç para alışverişi işlemi olup söz konusu menkul kıymetler bu tür işlemlerde bir nevi teminat unsuru olarak kullanılmaktadır. Repo ve ters repo işlemlerinde kullanılan faiz oranı, menkul kıymetlerin üzerindeki faizden bağımsız olarak piyasa koşullarına göre belirlenmektedir. Repo yada ters repoya konu olan menkul kıymetlerin üzerindeki gelirler repo ve ters repo yoluyla borç para veren tarafa aktarılmamakta ve dolayısıyla repo ve ters repo borç para alanlar bu işlemlerinden elde ettikleri vergiye tabi kazançlarını bu işlemlere konu olan menkul kıymetlerin piyasa değerlerinden bağımsız olarak belirlemektedir.

13- Tüzel Kişiliğe Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Emeklilik Ve Sigorta Şirketleri Tarafından

A- On Yıl Süreyle Prim, Aidat Veya Katkı Payı Ödemeden Ayrılanlara Yapılan Ödemeler

B- On Yıl Süreyle Katkı Payı Ödemiş Olmakla Birlikte Bireysel Emeklilik Sisteminden Emeklilik Hakkı Kazanmadan Ayrılanlar ile Diğer Sandık Ve Sigortadan On Yıl Süreyle Prim Veya Aidat Ödeyenlere Ve Vefat, Maluliyet Veya Tasfiye Gibi Zorunlu Nedenlerle Ayrılanlara Yapılan Ödemeler.

C- Bireysel Emeklilik Sisteminden Emeklilik Hakkı Kazananlar ile Bu Sistemden Vefat, Maluliyet Veya Tasfiye Gibi Zorunlu Nedenlerle Ayrılanlara Yapılan Ödemeler. (GVK 75/15)

7 Nisan 2001 tarih ve 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber bireylerin bu sistemden elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesine yönelik olarak 28.06.2001 tarih ve 4697 sayılı kanunla Gelir Vergisinde ve Kurumlar Vergisi kanunlarında bireysel emeklilik sistemi yanında şahıs sigortalarını da kapsayacak şekilde değişiklikler yapılmıştır. 4697 sayılı kanunla 75.maddesine 15. bent eklenmiş ve tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan bu ödemeler bu bent kapsamında menkul sermaye olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu hükümden önce bu tür ödemeler 216 seri nolu Gelir Vergisi genel tebliği uyarınca alacak faizi olarak kabul edilmekte ve yine menkul sermaye iradı olarak vergilendirilmekteydi.

Tüzel kişiliğe haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerin vergilendirilmesi 4697 sayılı kanun ve 4842 sayılı kanunlarla bugünkü mevcut halini almıştır.

Gelir Vergisi Kanunun 22.maddesi menkul sermaye iratlarında istisnaları düzenlemiş olup bu maddenin 1.bendine göre 75.maddenin 15 sayılı bendinde düzenlenen menkul sermaye iradlarının

- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlara yapılan ödemelerin %25 i
- Türkiye de kain ve merkezi Türkiye de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenlere yapılan ödemelerin %10' u
- Tek primli yıllık gelir sigortalarına ilişkin ödemelerin tamamı gelir vergisinden istisna edilmiştir.

İstisna edilen tutar üzerinden 94. Maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz."

Gelir Vergisi Kanunun 94. maddesinin 1. fıkrasının 15 numaralı bendi hükmünce emeklilik ve sigorta şirketleri; bireysel emeklilik sözleşmeleri ve birikimli şahıs sigortaları dolayısıyla yaptıkları ödemelerden istisna edilen tutarlar hariç gelir vergisi tevkifatı yapacaklardır.

Bakanlar Kurulunun 24/12/2002 tarih ve 2002/5000 sayılı kararı ile uygulanacak tevkifat oranları şöyledir.

-On yıl süreyle prim, aidat ve katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemelerden %15,

-On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla beraber bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer şahıs sigortalarından on yıl süreyle prim aidat ödeyenlere ve vefat,maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden %10,

-Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden %5 i oranlarında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Tüzel kişiliğe haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerden yapılan gelir vergisi tevkifat oranları ile bu ödemelerin istisna kısımlarının oranları farklılaştırarak, katılımcıların daha uzun süreli bireysel emeklilik sisteminde kalmaları teşvik edilmiştir.

D-Elde Edilen gelirin Yıllık Beyanname ile Beyanı

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86. maddesinin 1.fıkrasının bir numaralı (a) alt bendinde yer alan hükme binaen bireysel emeklilik sistemi ile şahıs sigortalarından elde edilen ve menkul sermaye iradı olarak tanımlanan gelirler tutarı ne olursa olsun yıllık beyannameye dahil edilmeyecek ve beyan edilmeyecektir. Dolayısıyla Gelir Vergisi Kanunun 95.maddesinin 15 numaralı bendine göre yapılan tevkifat nihai vergi olacaktır.

Bay Serdar Barış Bireysel Emeklilik sisteminden emekli olmuş ve 2004 yılı için 20 milyar kendisine emeklilik şirketince ödemedi bulunulmuştur.

Serdar Bey bireysel emeklilik sisteminden elde ettiği kazancın %25 GVK 22.maddesine göre istisnadır. Emeklilik şirketi istisna kısım düşüldükten sonra GVK 94.maddesine göre tevkifat yapılacaktır. Buna göre :

1	Elde edilen gelir	20.000.000.000
2	İstisna edilen gelir(20.000.000.000 x %25)	5.000.000.000
3	G.V.Tevkifat Matrahı	15.000.000.000
4	Tevkifat Tutarı (15.000.000.000x %5)	750.000.000
5	Katılımcıya Ödenecek Tutar	19.250.000.000

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86./1-a' ya göre Serdar Bey bu kazancı için beyanname vermeyecek, yıllık beyanname veriyorsa da hiçbir şekilde beyannameye dahil etmeyecektir. Bireysel emeklilik şirketinin yapmış olduğu 750.000.000.-TL.lık tevkifat Serdar Beyin nihai vergisi olacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.maddesinin son fıkrasına göre yukarıda bentler halinde sayılan menkul sermaye iratları, sahibinin ticari faaliyetlerine bağlı olarak elde edilmesi halinde ticari kazancın tespitinde dikkate alınacağını ve ticari kazancın tespitine ilişkin hükümler çerçevesinde beyan edileceği ve vergilendirileceğini hüküm altına almıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75.maddesinin ikinci fıkrasının 13.bendi vergi alacağını da menkul sermaye iradı olarak kabul etmekte ve mükerrer 75.maddesi ise vergi alacağı müessesini düzenlemekteydi. Ancak 4842 sayılı kanun 24.04.2003 tarihinden itibaren vergi alacağı uygulamasına son vermiş ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 22.maddesiyle kar paylarının yarısının beyan edildiği ve gelir vergisi tevkifatının tamamının mahsup edilebildiği yeni bir düzenleme yapmıştır.

IV- MENKUL SERMAYE İRADİ SAYILMAYAN HALLER

Gelir Vergisi Kanunu'nun 76.maddesinin birinci fıkrasında menkul sermaye sayılmayan halleri saymıştır.

Bunlar:

1-Menkul kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması.

Menkul kıymetin satılması veya başka bir şekilde elden çıkarılması suretiyle elde edilen gelir menkul sermaye iradı değildir. Menkul kıymet alım satımı sürekli olduğunda elde edilen kazanç bilindiği üzere ticari kazançtır. Süreklilik yoksa elde edilen kazanç Değer Artış kazancıdır. Ancak menkul kıymet vadesi gelmiş kuponuyla satılıyorsa kupon bedeli satışı yapanın menkul sermaye iradidir. Yine menkul kıymet, vadesi gelmemiş kuponuyla satılıyorsa kupon bedeli, GVK.nun 75.maddesinin ikinci fıkrasının 8.bendine göre menkul sermaye iradidir.

2-İştirak hisselerinin devir ve temlik.

İştirak hisselerinin devir ve temlik sonucu elde edilen gelirler menkul sermaye iradı değildir. Ancak bu devir ve temlikte iştirak hissesinin tahakkuk etmiş kar payı da mevcut ise bu tutar menkul sermaye iradidir.

3-Menkul kıymet ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısıyla verilen ikramiyeler.

Tahvil bedelinin itfası veya şirketin tasfiyesi veyahut da sermayenin azaltılması gibi sebeplerle hisse senetleri bedelinin itfası karşılığında yapılan ödemeler, şahıslarca daha önce işletmeye kónan sermayeyi, geri almaları anlamındadır. Bu nedenle şahısların işletmeye koydukları sermayeyi çeşitli sebeplerle geri almaları menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmemiştir.

V- MENKÜL SERMAYE İRATLARININ BEYANI

1- Genel Olarak Gelirin Toplanması Ve Beyanı

Gelir Vergisi Kanunu'n 85.maddesi, Gelir Vergisi'nin konusuna giren ve Gelir Vergisi Kanunu 2.maddesinde sayılan kaynaklardan elde edilen kazanç ve iratlar için beyanname verileceği ve bu kazanç ve iratların beyanname de toplanacağını belirtmektedir. Ancak bir sonra ki madde olan 86.madde de ise hangi hallerde beyanname verilmeyeceği veya beyanname verilse bile dahil edilmeyecek olan gelirlerin neler olduğu düzenlenmiştir. 86.madde ile tevki-fat yoluyla vergilendirilmiş gelirlerin yıllık beyanname de toplanıp beyan edilmesi yumuşatılmıştır.

86.maddenin yeni hali şöyledir:

"Madde 86 - (24.04.2003 tarih ve 25088 sayılı Resmî Gazete"de yayımlanan 4842 sayılı Kanunun 9 uncu maddesiyle değişen ve 2003 yılı gelirlerine de uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe giren şekli) Aşağıda belirtilen gelirler için yıllık beyanname verilmez, diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmez.

1. Tam mükellefiyette;

a) Gerçek usulde vergilendirilmeyen ziraî kazançlar, bu Kanunun 75 inci maddesinin (15) numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratları, kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı,

b) Tek işverenden alınmış ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler (07.08.2003 tarih ve 25192 sayılı Resmî Gazete"de yayımlanan 4962 sayılı Kanunun 17 nci maddesiyle ve yayın tarihinden geçerli olarak değişen parantez içi hüküm) (birden fazla işverenden ücret almakla beraber, birden sonraki işverenden aldıkları ücretlerinin toplamı, 103 üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı aşmayan mükelleflerin, tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretleri dahil)

c) Vergiye tabi gelir toplamının(a) ve (b) bendlerinde belirtilenler hariç) 103' üncü maddede yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (bu tutar 2003 yılı için 12.000.000.000 TL dir. Ancak 2003/6578 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 6. Maddesiyle 2004 yılı için 14.000.000.000 TL' ye yükseltilmiştir.)aşmaması koşuluyla Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş olan; birden fazla işverenden elde edilen ücretler,menkul sermaye iratları ve gayri menkul sermaye iratları

d) Bir takvim yılı içinde elde edilen ve toplamı 600 milyon (2003/6578 sayılı Bakanlar Kurulu kararının 6. maddesiyle 2004 yılı için 750 milyon) lirayı aşmayan tevkifata ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratları

2. Dar mükellefiyette, tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan; ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile diğer kazanç ve iratlar"

4842 sayılı kanunla yapılan yeni düzenleme gelirlerin beyan dışı konulmasında ikili bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre bir kısım gelirler için mutlak anlamda beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler için beyanname verilse

dahil beyannameye dahil edilmeyecektir. Bir kısmı ise gelir toplamının beyanname verme sınırını geçmemesi halinde beyanname dışı kalacaktır.

A-Mutlak Anlamda Beyanname Dışında Kalacak Gelirler (Mutlak Beyan Dışılık)

Gelir Vergisi Kanunu'n 86.maddesinin (a) ve (b) bentlerinde sayılan gelirler mutlak anlamda beyanname dışında kalan gelirlerdir.

- Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançla (GVK.Md.86/1-a)

-Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından sağlanan menkul sermaye iratları (GVK.Md.86/1-a)

- Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısmı (GVK.Md.86/1-a)

Menkul sermaye iratlarında istisna kapsamında anlatılan GVK. 22.madde de ki istisnalar, indirim oranı uygulaması ve GVK. Geçici 55 ve geçici 53.maddelerinde düzenlenen istisnalar bu kapsamda beyanname verilmeyecek ya da diğer gelirler nedeniyle verilen yıllık beyannameye dahil edilmeyecektir.

- Ücretler: (GVK Md. 86/1-b)

86.maddenin 1.bendinin b alt bendince tek işverenden alınan ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler tutarları ne olursa olsun hiç bir şekilde beyan edilmeyecektir.Ancak Tevkifata tabi tutulmamış ücretler (GVK 64. Maddesinde belirtilen diğer ücretler hariç) tutarları ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edileceklerdir.

B-Beyanname Verme Sınırının Aşılması.Halinde Beyan Mecburiyeti Bulunan Gelirler (Şartlı Beyan Dışılık)

Bu gruptaki gelirler, 86.maddenin c,d ve b alt bendinin parantez içi hükmü dolayısıyla (ikinci işverenden elde edilen ücret) düzenlenen gelirlerdir.

a-Ücretler 86.maddenin 1.bendinin b alt bendi parantez içi hükmü nedeniyle birden fazla işverenden elde edilen ve birden sonraki işverenden aldıkları ücret toplamı 103.madde de yazılı tarifenin ikinci gelir diliminde yer alan tutarı (2003 yılı için 12,000,000,000.-TL ve 2004 yılı için 14.000.000.000 TL) aşan ücretler tevkif suretiyle vergilendirilmiş olsa bile beyan edilecektir. Birden fazla işverenden ücret alınması halinde birinci işverenden alınan ücretin hangisi olacağını mükellefler, serbestçe belirleyeceklerdir.

b-Vergiye tabi gelir toplamının (86.maddenin a ve b bentlerinde belirtilen-

ler hariç) 200 yılı için 14 milyar TL. (14.000 YTL) 'yi aşmadığı takdirde Türkiye'de tevkifata tabi tutulmuş birden fazla işverenden elde edilen ücretler, menkul sermaye iratları, gayri menkul sermaye iratları (GVK.Md.86/1-c) Burada şartlı bir beyan dışılık söz konusudur. Şart gelir toplamının beyanname verme sınırını aşılmasıdır.

Beyan sınırının aşılmış aşılmadığının tespitinde vergiye tabi gelir toplamından tevkifat yoluyla vergilendirilmiş zirai kazançlar, 75.maddenin 15.bendinde belirtilen gelirler ve tevkif suretiyle vergilendirilen ücretler indirilecek ve bulunan tutar 2004 yılı için 14 milyar ile karşılaştırılacaktır.. Vergiye tabi gelirin 14 milyarlık beyan sınırını aşmadığı takdirde tevkif yoluyla vergilendirilmiş birden fazla işverenden elde edilen ücret, menkul sermaye iratları ve gayri menkul sermaye iratları için beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler için verilen yıllık beyannameye de dahil edilmeyecektir. Bu şekilde bulunan vergiye tabi gelir toplamı 14 milyarlık beyanname verme sınırını geçtiği zaman tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan birden fazla işverenden elde edilen ücret, menkul sermaye iratları ve gayri menkul sermaye iratları beyannameye dahil edilerek artan oranlı gelir vergisi tarifesine göre vergilendirilecektir. Ayrıca 94.madde kapsamında yapılan tevkifat hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

c-Toplamı 2004 yılı için 750.000.000 TL Aşmayan Menkul ve Gayri Menkul Sermaye İratları.

GVK.86/d bendinde tutarın düşük olmasından dolayı gereksiz zaman ve iş gücü kaybını önlemek maksadıyla herhangi bir tevkifat ve istisna uygulamasına konu olmayan menkul ve gayri menkul sermaye iratları için de beyanname verilmeyecek ve verilecek beyannameye dahil edilmeyecektir.

Menkul sermaye iratları içinde alacak faizleri (indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar) hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponların satışından elde edilen gelirler; iştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar payların devir ve temlik karşılığında elde edilen gelir ve senetlerin iskonto edilmesi karşılığında elde edilen gelirler ile Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) elde edilen faiz gelirleri, yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları Gelir Vergisi tevkifatına tabi değildirler. Aynı zamanda bu gelirler istisna uygulamasına konu olmazlar. Bu menkul sermaye iratlarının tutarı 2004 yılı için 750.000.000 TL den az ise bunlar için beyanname verilmeyecek ve yıllık beyannameye dahil edilmeyecektir.

2004 yılı için 750.000.000 TL liralık tutar bir istisna olmayıp gelirin beyan edilip edilmeyeceğinin tespitine yönelik bir haddedir. Bu sınır yukarıda sayılan gelirlerin her birine ayrı ayrı değil tamamının toplamına uygulanacak olup, bir yıl içinde vergi tevkifatı ve istisnaya konu olmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarının toplamı bu tutarı aşarsa yıllık beyanname ile beyan edileceklerdir.

86.maddenin 2.bendi gereği dar mükellefler, Türkiye’de elde etmiş oldukları ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayri menkul sermaye iratları için beyanname vermeyeceklerdir. Verilecek yıllık beyannameye de bu gelirleri dahil etmeyeceklerdir.

2- Tam Mükellefiyette Menkul Sermaye İratlarının Beyan Edilmesi

A- Tutarı Ne Olursa Olsun Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

a) Gelir Vergisi Kanunu geçici 55.maddesi hükmü uyarınca (5035 Sayılı Kanunla) 01.01.1999-31.12.2004 tarihleri arasında elde edilmek ve tevkif suretiyle vergilendirilmek şartıyla;

-Mevduat faizleri(GVK.75/7)

-Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları, kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarının kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kar payları(GVK.75/12)

-Repo kazançları(GVK.75/14)

-Menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları(GVK:75/1)

b) Gelir Vergisi Kanunu 86/1-a maddesi uyarınca, Gelir Vergisi Kanunun 75/15 maddesinde düzenlenen, tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler.

Yukarıda sayılan menkul sermaye iratları için beyanname verilmeyecek, diğer gelirler için yıllık beyanname verilmesi halinde ise beyannameye dahil edilmeyecektir.

Şunu da belirtmekte fayda var ki, GVK.nun 22.maddesi gereğince eldeki kar paylarının Gelir Vergisinden istisna edilen kısmı; 76.maddesi gereğince indirim oranı uygulanan menkul sermaye iratlarının indirim oranı isabet eden kısmı ve geçici 59.maddesi gereğince Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu’nun indirim oranı uygulandıktan sonra istisna edilen 2004 yılı için 156 milyar 505

milyon 290 bin lira (156.505,29 YTL).-TL.lık kısmı Gelir Vergisi Kanunu'n 86/1-a bendi uyarınca beyannameye dahil edilmeyecektir.

B-Beyan Sınırını Aşmaması Nedeniyle Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

4842 sayılı kanun öncesi tevkif suretiyle vergilendirilmiş gelir grupları kendi aralarında toplanarak beyanname verme sınırı (4842'den önce GVK. 103.maddesinde yazılı tarifenin birinci ve ikinci gelir dilimleri toplamının yarısı) ile karşılaştırılıyordu. Bu sınırın altında kalan tevkif yoluyla vergilendirilmiş gelirler beyannameye dahil edilmiyor, geçenler ise yıllık beyannameye dahil edilerek artan oranlı tarifelere göre vergilendiriliyordu.

4842 sayılı kanunla getirilen yeniden düzenlemeyle bu sistemden vazgeçilmiştir. Artık vergiye tabi bütün gelirler toplanacak, bu toplamdan 86.maddenin a ve b bentlerinde belirtilen gelirler düşüldükten sonra bulunan tutar beyanname verme sınırı ile karşılaştırılacaktır. Vergiye tabi gelir toplamı, beyanname verme sınırı olan 2004 yılı için 14.000.000.000 TL(14.000 YTL) aştığında, tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan birden fazla işverenden alınan ücret, menkul ve gayri menkul sermaye iradı beyannameye dahil edilecek, Vergiye tabi gelir toplamı beyanname verme sınırının altında kaldığında, tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan birden fazla işverenden alınan ücret, menkul ve gayri menkul sermaye iratları beyannameye dahil edilmeyecektir.Dolayısıyla bu kazanç ve iratlar üzerinden yapılan tevkifat nihai vergileme olacaktır.

Vergiye tabi gelir toplamı 2004 yılı için 14.000.000.000 TL 'yi geçmediği takdirde beyannameye dahil edilmeyecek menkul sermaye iratları:

- Her nevi hisse senetlerinin kar payları ,
- Menkul kıymet ortaklıklarından alınan kar payları,
- Gayri menkul fonu ve ortaklıklarından alınan kar payları,
- Risk sermayesi fonu ve ortaklıklarından alınan kar payları ,
- Hazırlık dönemi faizi şeklinde alınan kar payları ,
- İştirak hisselerinden alınan kar payları ,
- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları,

Yukarıda sayılan kar paylarının yarısı GVK. 22 maddesine göre Gelir Vergisi'nden istisnadır. Bu yüzden elde edilen kar payından istisna edilen yarısı düşüldükten sonra kalan tutarın beyan sınırını geçmesi halinde beyannameye dahil edilecektir.

- Her nevi tahvil ve hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özel-
leştirme idaresi tarafından çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler

Buradaki menkul sermaye iratlarına indirim oranı uygulandıktan sonra ka-
lan tutar dikkate alınacaktır. Ayrıca Devlet tahvili ve hazine bonolarında indi-
rim oranından sonra kalan tutardan geçici 59.maddeye göre 156 milyar 505
milyon 290 bin lira (156.505,29 YTL) İstisna düşülecek ve hala kalan tutar var
ise o zaman bu tutar, vergiye tabi gelir toplamını ile karşılaştırılacak ve beyan
sınırı aşıldığında beyannameye dahil edilecektir.

- Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerden elde
edilen kar payları(GVK.75/5)

C-Yıllık Beyanname ile Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları

Gelir Vergisi Kanunu'n 94.maddesine göre Gelir Vergisi tevkifatı yapılmı-
yan ve 86.maddenin d bendinde belirtilen 2004 yılı için 750.000.000 TL (750
YTL) aşan menkul kıymet sermaye iratları yıllık beyanname ile beyan edile-
cektir. Bu menkul sermaye iratları şunlardır:

- Adi komandit şirketlerin komanditer ortakların kar payları (GVK.75/2)
- Yabancı kurumların hisse senetlerinden elde edilen kar payları
(GVK.75/1)
- Yurt dışında kurulu yatırım fonu ve ortaklarından elde edilen kar payları
(GVK.75/1)
- Yabancı ülkelerden elde edilen tahvillerden elde edilen mevduat faiz ge-
lirleri (GVK.75/5)
- Off-Shore (kıyı bankacılığı) hesaplarından elde edilen faiz gelirleri
(GVK.75/7)
- Her nevi alacak faizleri (indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar)
(GVK.75/6)
- Hisse senetleri ile tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından
elde edilen gelirler (GVK.75/8)
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının
devir ve temlik karşılığında elde edilen gelirler
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında elde edilen gelirler
(GVK.75/10)

D- İndirim Oranı Uygulandıktan Sonra Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları

Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesi hükmüne göre, aynı Kanunun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5, 6 ,7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınacaktır.

İndirim oranı; Vergi Usul Kanununa göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit edilmektedir.

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 2004 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı % 11,2'dir. Bu dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise % 25,6'dur.

Buna göre, 2004 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı ($\% 11,2 / \% 25,6 =$) % 43,8 olmaktadır. 2004 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratlarından; Gelir Vergisi Kanunu geçici 55.maddesi hükmü uyarınca (5035 Sayılı Kanunla) 01.01.1999-31.12.2004 tarihleri arasında elde edilmek ve tevkif suretiyle vergilendirilmek şartıyla;

-Mevduat faizleri(GVK.75/7)

-Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları, kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığı ödenen kar payları(GVK.75/12)

-Repo kazançları(GVK.75/14)

-Menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları(GVK:75/1)

için beyanname verilmeyecek, diğer gelirler için yıllık beyanname verilmesi halinde ise beyannameye dahil edilmeyeceğinden 2004 yılında yalnızca aşağıda sayılan menkul sermaye iratları için indirimi uygulanacaktır.

- Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde sayılan her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler,

- Her nevi alacak faizleri,
- Menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından sağlanan kar payları, indirim oranı uygulanmak suretiyle beyan edilecektir.

Menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanı özellik arzeder. Menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından elde edilen menkul sermaye iratları beyan edilirken önce indirim oranı uygulanır. Daha sonra GVK 22. maddesindeki istisna uygulanır. Ayrıca menkul sermaye iratları üzerinden GVK. 94. maddesi uyarınca yapılan Gelir Vergisi tevkifatında indirim oranı uygulanan kısım dikkate alınmayacak, gelirin tamamı üzerinde tevkifat yapılacaktır. İndirim Oranı uygulanan kısma isabet eden tevkifat tutarı yıllık beyannameden mahsup edilmeyecektir.

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanında indirim oranı uygulanmayacaktır.

3-Dar Mükellefiyette Menkul Sermaye İratlarının Beyanı:

Gelir Vergisi Kanunun 86/2. maddesine göre dar mükelleflerin tamamı Türkiye'de tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücret, serbest meslek kazançları, menkul sermaye iradları ile diğer kazanç ve iradlar için beyanname vermeyeceklerdir

Dar mükelleflerin Türkiye'de elde ettikleri menkul sermaye iradları tevkif suretiyle vergilendirilmiş ise bu gelirler için beyanname vermeyecekler başka gelirler için beyanname verseler dahi beyannamelerine dahil etmeyeceklerdir. Tevkif suretiyle alınan vergi onların nihai vergileri olacaktır.

Eğer dar mükellefler Türkiye'de tevkifata tabi olmayan menkul sermaye iradı elde ederlerse bu gelirleri için G.V.K.nun 101. maddesi uyarınca gelirin elde edildiği tarihten 15 gün içinde münferit beyanname vereceklerdir.

4-Yıllık Beyannamenin Verilmesi Ve Beyan Edilen Vergilerin Ödenmesi

4842 sayılı kanunla Gelir Vergisi Kanunun 92 ve 117. maddelerinde yapılan değişikliklerle 2003 yılına ait gelirler için yıllık beyanname izleyen yılın Mart ayı içerisinde verilecek ve tahakkuk eden vergiler Mart ve Temmuz ayları içinde iki taksitte ödenecekti. Ancak 02.01.2004 tarihinde 25334 sayılı Resmi Gazetenin mükerrer sayısında yayınlanan 5035 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanunun 48. maddesinin GVK.nun 92. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Mart ayı içinde" ibaresi "Mart ayının 15. günü akşamına kadar" şeklinde değiştirilmiştir.

Yukarıda bahsedilen, herhangi bir tevkifata tabi tutulmadıkları için yıllık beyanname ile beyanları zorunlu menkul sermaye iratları ile ve vergiye tabi gelir toplamının GVK 103 maddedeki tarifesinin ikinci gelir dilimindeki tutarı (2004 Yılı için 14 milyar TL veya 14 bin YTL) aşan menkul sermaye iratları için mükellefler, 5035 sayılı kanunla yapılan değişiklikle yıllık beyannamelerini 2004 Yılıının Mart ayının 15.günü akşamına kadar bağlı bulundukları vergi dairesine vereceklerdir. Ayrıca 5035 sayılı kanunda yıllık beyannamede belirtilen vergilerin ödenmesiyle ilgili olan GVK.nun 117.maddesinde herhangi bir değişiklik yapılmadığından 2003 yılı gelirleri için hesaplanan Gelir Vergisi 2004 Yılıının Mart Ayının 15.günü akşamına kadar yıllık beyanname ile beyan edilecekler ve 4842 sayılı kanunla yapılan değişiklik uyarınca birinci taksidi Mart ayı sonuna kadar, ikinci taksidi de Temmuz ayı sonuna kadar olmak üzere iki taksit halinde ödenecektir.

VI-MENKUL SERMAYE İRATLARINDA KESİLEN VERGİLERİN MAH-SUBU

Gelir Vergisi Kanunun 121. maddesinde yıllık beyannamede gösterilen gelirlere dahil kazanç ve iradlardan bu kanuna göre kesilmiş bulunan vergiler beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edileceği belirtilmiştir.

İndirim oranı uygulamasını düzenleyen GVK.nun 76.maddesinin ikinci fıkrasında, 75.maddenin 5,6,7,12 ve 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları indirim oranı uygulanması suretiyle bulunacak kısmı bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınacağını, ancak indirim oranı uygulamasının tevkif yoluyla kesilen vergiye şumulü yoktur şeklinde hükmü vardır. İndirim oranı uygulaması menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesi halinde sadece beyannamede gösterilen kısım üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iadesinin yapılabilmesine izin verilmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla kazanç ve iradın indirim oranına isabet eden kısmı üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iade edilmemesi gerekmektedir.

Oysa 22.madde kapsamında göre yarısı Gelir Vergisi'nden istisna olan kar paylarından yıllık beyanname ile beyan edilmesi durumunda ise kar paylarının tamamı üzerinden yapılan tevkifatı yıllık beyannamede hesaplanan Gelir Vergisi'nden mahsup edilebilecektir.

VII- MENKUL SERMAYE İRATLARININ VERGİLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ ÖRNEKLER:

Örnek 1; Alsancak Devlet Hastahanesi'nde doktor olarak çalışan Bay D'nin aynı zamanda yine Alsancak'ta muayenehanesi vardır Bay D'nin 2004 Yılında elde ettiği gelirler şöyledir.

1	Ücret Geliri	18.000.000.000
2	Serbest Meslek Kazancı	20.000.000.000
3	Devlet Tahvili Faiz Geliri	50.000.000.000
4	Repo Kazancı	25.000.000.000
5	(X) AŞ Kar Payı	30.000.000.000
6	İş Yeri Kira Geliri	8.000.000.000
7	Alacak Faizi	12.000.000.000
8	Mevduat Faizi	15.000.000.000

Bay D'nin elde ettiği ücret, tek işveren alınmış ve tamamı tevkif suretiyle vergilendirilmiş olduğundan GVK 86/b hükmü gereğince beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bay D nin elde ettiği kazançlardan repo kazançları ve Mevduat faizi için GVK geçici 55 maddesi hükmü gereği beyanname vermeyecek diğer gelirler için vereceği beyannameye dahil etmeyecektir.

GVK nun geçici 59.maddesine göre devlet tahvilleri ve hazine bonolarından elde edilen faiz gelirlerinin indirim oranı uygulandıktan sonra 2004 yılı için 156 milyar 505 milyon 290 bin lira TL'si istisnadır.Bay D'nin devlet tahvili faiz gelirleri istisna tutarının altında kaldığından beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bay D serbest meslek faaliyetinden elde ettiği serbest meslek kazancı için GVK 85. Maddesi gereğince herhalükarda yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi vermek zorundadır.

Alacak faizleri GVK 76.maddesinde düzenlenen indirim oranına tabi olduğundan indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar,alacak faizleri gelir vergisi tevkifatına tabi olmadığından beyannameye dahil edilecektir Buna göre Bay D'nin beyan edeceği Alacak Faizi 12.000.000.000- (12.000.000.000x % 43,8)= 6.744.000.000 TL'dir.

GVK 86/c maddesi hükmü gereğince bay D'nin vergiye tabi gelir toplamı beyanname verme sınırını aştığından tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul

ve gayrimenkul sermaye iratlarını verilecek yıllık beyannameye ithal etmek zorundadır.

Bay D'nin elde etmiş olduğu kar paylarının yarısı GVK 22. Maddeye göre istisnadır. Ancak kar paylarının üzerinden yapılan tevkifatın tamamı beyan edilecek gelirden mahsup edebilecektir. Buna göre elde edilen kar paylarının $30.000.000.000/2 = 15.000.000.000$ TL Beyannameye ithal edilecektir.

Bay D'nin serbest meslek kazancı için 4.000.000.000 TL, İşyeri kira geliri için 1.600.000.000 TL, kar payları için işe 3.000.000.000 TL Gelir vergisi tevkifatı yapıldığı varsayılmıştır. Gayrimenkul sermaye iradı için götürü gider usulünü seçmiştir.

Bu anlatımlar sonrası Bay D'nin beyanı şöyle olacaktır.

1	Serbest Meslek Kazancı	20.000.000.000
2	Gayrimenkul Sermaye İradı $8.000.000.000 - (8.000.000.000 \times \%25)$	6.000.000.000
3	Menkul Sermaye İradı -Alacak Faizi $12.000.000.000 - (12.000.000.000 \times 57,5) = 6.744.000.000$ -Kar Payı $30.000.000.000/2 = 15.000.000.000$	21.744.000.000
4	Gelir Vergisi Matrahı	47.744.000.000
5	Hesaplanan Gelir Vergisi	14.310.400.000
6	Mahsup Edilecek Vergiler -Serbest Meslek Kazanç Tevkifatı = 4.000.000.000 -Gayrimenkul Sermaye İradı Tevkifatı = 1.600.000.000 -Menkul Sermaye İradı Tevkifatı = 3.000.000.000	8.600.000.000
7	Ödenecek Gelir Vergisi	5.710.400.000

Örnek 2: Bay S (X) A.Ş. de yönetim kurulu başkanıdır. Bay S' nin 2004 Yılında elde ettiği gelirler şöyledir

1	(X) A.Ş. Den Alınan Temettü İkramesi	20.000.000.000
2	(X) A.Ş. 'Den Alınan Kar Payı	40.000.000.000
3	05.02.2001 Yılında İhraç Edilmiş Devlet Tahvilinden Elde Edilen Faiz Geliri	30.000.000.000
4	Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgesinden Elde Edilen Gelir	25.000.000.000
5	Mesken Kira Geliri	15.000.000.000

Bay S nin menkul kıymet yatırım fonu katılma belgesinden elde ettiği ge-

lir GVK geçici 55 maddesi kapsamında olduğu için beyan edilmeyecek ve diğer gelirler için verilecek yıllık beyannameye dahil edilmeyecektir.

Devlet tahvilleri 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş olduğundan dolayı GVK geçici 59.maddede düzenlenen istisnadan yararlanamayacaktır.Devlet tahvilinden elde edilen faiz gelirin GVK 76 da düzenlenen indirim oranı uygulanacak ve kalan tutar devlet tahvilleri her ne kadar tevkifat oranı (0) olsa dahi 94. Kapsamında tevkifata tabi olduğundan vergiye tabi gelir toplamı 2004 yılı için 14 milyar olan beyanname verme sınırını geçtiğinde beyannameye dahil edilecektir.

Bay D'nin (X) A.Ş' den almış olduğu toplam 60 milyar TL kar payının yarısı GVK nun 22. Maddesi gereği gelir vergisinden istisnadır.Alınan kar paylarının yarısının tutarı 14 milyarlık beyanname verme sınırını aştığından yıllık beyanname ile beyan edilecek ve bu kar payları üzerinden GVK 94/6-b-i maddesi kapsamında yapılan 6 milyar TL gelir vergisi tevkifatının tamamı hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilebilecektir.

Bay D'nin ticari,zirai ve serbest meslek kazancı olmadığından mesken kira geliri için GVK'nun 21. maddesinde yer alan 1.8 milyarlık istisnadan yararlanacaktır.İstisnayı aşan tutar için mesken kira gelirleri için tevkifat söz konusu olmadığından yıllık beyanname ile beyan edecektir.Bay D mesken kira geliri için götürü gider usulünü seçmiştir.

Bay D nin 2004 yılı gelirleri için vereceği yıllık beyannamesi aşağıdaki gibi olacaktır.

1	Menkul Sermaye İradı -Kar Payı $60.000.000.000/2 = 30.000.000.000$ -Devlet Tahvili Faizi $30.000.000.000-(30.000.000.000 \times \%43.8) = 16.860.000.000$	46.860.000.000
2	Gayrimenkul Sermaye İradı -Mesken kira geliri $15.000.000.000-(15.000.000.000-1.800.000.000 \times \%25) = 9.900.000.000$	9.900.000.000
3	Gelir Vergisi Matrahı (1+2)	56.760.000.000
4	Hesaplanan Gelir Vergisi	17.466.000.000
5	Mahsup Edilecek Vergi	6.000.000.000
6	Ödenecek Gelir Vergisi	11.466.000.000

Örnek 3: Bayan B Özel bir şirketin muhasebe müdürü olup, 2004 yılında elde ettiği gelirler şöyledir:

1	Ücret	24.000.000.000
2	Bireysel Emeklilik Sisteminden Elde Edilen Gelirler	30.000.000.000
3	Hazine Bonosu Faiz Geliri	100.000.000.000
4	Devlet Tahvili Net Satış Kazancı	50.000.000.000
5	Faizsiz Kredi Verenlerden Alınan Kar Payı	22.000.000.000

Bayan B'nin bireysel emeklilik sisteminden elde ettiği gelirler için GVK nun 86/1-a maddesine göre beyanname vermeyecek ve diğer gelirleri nedeniyle yıllık beyanname vermesi durumunda da beyannameye dahil etmeyecektir.

Tek işverenden elde edilen ve tevkif suretiyle vergilendirilmiş olan ücretler GVK 86/1-b 'ye göre tutarları ne olursa olsun beyan edilmeyecek ve yıllık beyanname verilmesi durumunda beyannamede toplanmayacaktır.

Bayan B nin 2004 yılında elde etmiş olduğu Devlet tahvili satış kazancı ve hazine bonusu faiz gelirinin toplamı/GVK geçici 59 maddesine göre 156 milyar 505 milyon 290 bin lira TL si gelir vergisinden istisnadır.GVK geçici 59. Maddesindeki istisna faiz gelirleri için indirim oranı uygulandıktan sonra, elden çıkarılmadan sağlanan kazançlarda ise endeksleme yapıldıktan sonra uygulanır.Buna göre bayan B nin faiz geliri $100.000.000.000 - (100.000.000.000 \times \%43.8) = 56.200.000.000$ TL Devlet tahvilinin satış kazancının endeksleme yapıldıktan sonra net kazanç olduğundan ve bu iki kazancın toplamı 106.200.000.000 TL istisna tutarı olan 156.505.290.000 TL nin altında kaldığından elde edilen menkul sermaye iradı ve değer artış kazancı beyan edilmeyecek ve vergilendirilmeyecektir.

Faizsiz kredi verenlerden alınan kar payları da GVK geçici 55. Maddesi gereği beyan edilmeyecektir.

Bayan B'nin 2004 yılında elde ettiği gelirlerin hiç biri için yıllık beyanname vermeyecektir.Bu gelirler için GVK 94. Maddesine göre yapılan tevkifatlar nihai vergiler olacaktır.

Örnek 4 : (Z) Limited Şirketinin %50 hissesine sahip Bay K'nın 2004 yılında elde ettiği kazançlar şöyledir.

1	İştirak Kazancı	20.000.000.000
2	Off-Shore Bankacılığından Elde Edilen Mevduat Faizi 20.000 USD x 1.400.000 =	28.000.000.000
3	Özel Kesim Tahvil Faiz Geliri	20.000.000.000
4	Döviz Tevdiat Hesabı Faiz Geliri 10.000 USDx1.400.000 =	14.000.000.000

Bay K'nin elde etmiş olduğu kar paylarının yarısı GVK 22. Maddeye göre istisnadır.Ancak kar paylarının üzerinden yapılan tevkifatın tamamı beyan edilecek gelirden mahsup edebilecektir.Buna göre elde edilen kar paylarının $20.000.000.000/2 = 10.000.000.000$ TL istisnadır.Bay K'nın vergiye tabi gelir toplamı beyan sınırını aştığından yıllık beyannameye dahil edilecektir.Bu kar payı üzerinden 94/6-b-i maddesine göre yapılan tevkifat hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Off-Shore bankalarından elde edilen mevduat faizi Türkiye'de elde edilmediğinden GVK geçici 55 .madde kapsamına girmemektedir. Off-Shore bankalarından elde edilen mevduat faizi döviz cinsinden elde edildiğinden indirim oranı uygulamasından da faydalanamayacak ve gelir vergisi kanununa göre tevkifata tabi tutulmadığından tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname ile beyan edilecektir.

Özel kesim tahvil ve bonoları GVK geçici 59. Madde kapsamına girmektedir.Ancak Bay K'nın bu geliri GVK 76.maddesinde düzenlenen indirim oranı uygulamasından yararlanabilecektir.Özel kesim tahvilleri üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmakta olup Bay K'nın vergiye tabi gelir toplamı beyanname verme sınırını aştığından indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar,beyannameye dahil edilecektir.Bay K'nın sahip olduğu tahvillerin vadesi bir yıldan fazla olup GVK 94 göre yapılan tevkifat 2.000.000.000 TL dir.

Döviz Tevdiat hesabından elde edilen mevduat faizi Türkiye'de elde edildiğinden GVK geçici 55 maddesinden yararlanabilecek ve tutarı ne olursa olsun beyannameye dahil edilmeyecektir.

Bay K döviz üzerinden elde edilen gelirleri 31.12.2004 tarihi itibariyle elde ettiği ve Maliye Bakanlığının belirlediği 1 Amerikan Doları döviz alış kurunun 1.400.000 TL olduğunu kabul edelim.Bu anlatılanlara göre Bay K'nın 2004 yılı gelir vergisi beyanları şöyle olacaktır.

1	Kar Payı $20.000.000.000 \cdot 1/2 =$	10.000.000.000
2	Off Shore Bankasından Alınan Mevduat Faizi	28.000.000.000
3	Özel Kesim Tahvil Faizi $20.000.000.000 - (20.000.000.000 \times 43.8)$	16.860.000.000
4	Gelir Vergisi Matrahı (1+2+3)	54.860.000.000
5	Hesaplanan Gelir Vergisi	16.801.000.000
6	Mahsup Edilecek Vergiler Kar Payı Tevkifat 2.000.000.000 Tahvil Faizi Tevkifat 2.000.000.000	4.000.000.000
7	Ödenecek Gelir Vergisi	12.801.000.000

KAYNAKÇA

- 1- 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 2- Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği/243,245
- 3- Gelir Vergisi Sirküleri/16,27
- 4- Beyanname Düzenleme Kılavuzu Maliye Hesap Uzmanları Kuru
- 5- Gelir Vergisi Rehberi Gelirler Kontrolörleri Derneği
- 6- Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi Adnan OKKALI Nadire GÜNDOĞDU Vergi Denetmenleri Derneği
- 7- Son Değişiklere göre Gelir Vergisi Beyannamesi dahil edilecek ve edilmeyecek Gelirler Nurettin BİLİCİ Yaklaşım Dergisi Eylül 2003